

ZAMONAVIY HARBIY XIZMATCHILARNING VATANPARVARLIK RUHINI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI

Mamajonov Raximjon Akramjonovich

FDU Harbiy talim fakulteti katta o'qituvchisi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada zamonaviy harbiy xizmatchilarning vatanparvarlik ruhini shakllantirishning pedagogik asoslari va metodlari tahlil qilindi. Tadqiqot jarayonida harbiy pedagogikaning nazariy asoslari, vatanparvarlik tarbiyasining psixologo-pedagogik mexanizmlari va zamonaviy ta'lim texnologiyalarining qo'llanilishi o'rganildi. Maqolada harbiy xizmatchilar shaxsini shakllantirish jarayonida vatanparvarlik ruhini rivojlantirishning pedagogik yo'nalishlari, uslub va vositalari ko'rib chiqildi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, vatanparvarlik ruhini shakllantirishda sistemali pedagogik yondashuv, innovatsion ta'lim metodlari va shaxsga yo'naltirilgan tarbiya tizimi muhim ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy harbiy pedagogikada vatanparvarlik tarbiyasi kognitiv, emotsional va faoliyat komponentlarini birlashtirgan holda amalga oshirilishi zarur ekanligi aniqlandi.*

Kalit so'zlar: *harbiy pedagogika, vatanparvarlik ruhi, harbiy tarbiya, pedagogik asoslar, harbiy xizmatchi, ta'lim texnologiyalari, shaxs shakllanishi, ma'naviy tarbiya, harbiy fazilatlar, pedagogik metodlar*

KIRISH

Zamonaviy harbiy xizmat sharoitida professional harbiy kadrlar tayyorlash nafaqat texnik ko'nikma va maxsus bilimlarni o'zlashtirish, balki chuqur vatanparvarlik ruhiga ega bo'lgan shaxslarni shakllantirish masalasini ham o'z ichiga oladi. Harbiy pedagogika fanining rivojlanishi va zamonaviy ta'lim texnologiyalarining tatbiqi harbiy xizmatchilarning vatanparvarlik ruhini shakllantirishda yangi imkoniyatlar yaratmoqda.

XXI asrda global geosiyosiy jarayonlar, axborot urushlarining kuchayishi va gibridd xavf-xatarlarning paydo bo'lishi harbiy xizmatchilardan nafaqat professional tayyorgarlikni, balki mustahkam ideologik asosga ega bo'lishni ham talab qiladi. Bu vaziyatda vatanparvarlik ruhini shakllantirishning pedagogik asoslarini chuqur o'rganish va amaliyotda qo'llash dolzarb masalaga aylanadi.

Tadqiqotning maqsadi zamonaviy harbiy xizmatchilarning vatanparvarlik ruhini shakllantirishning pedagogik asoslarini tahlil qilish, samarali metodlar va vositalarni aniqlash hamda takkomillashtirish yo'llarini ishlab chiqishdan iborat.

ASOSIY QISM

Harbiy pedagogikada vatanparvarlik tarbiyasining nazariy asoslari

Harbiy pedagogika - harbiy xizmatchilarni ta'lim-tarbiya qilishning o'ziga xos qonuniyatlari, tamoyillari va usullarini o'rganuvchi fan sohasi bo'lib, vatanparvarlik tarbiyasi uning asosiy yo'nalishlaridan birini tashkil etadi. Zamonaviy harbiy

pedagogikada vatanparvarlik ruhini shakllantirishning nazariy asoslari quyidagi konseptual yondashuvlarga tayanadi:

Sistemali yondashuv: Vatanparvarlik tarbiyasi yagona tizim sifatida qaraladi va harbiy ta'limning barcha komponentlari bilan uzviy bog'lanadi. Bu yondashuv vatanparvarlik ruhini shakllantirishni alohida jarayon emas, balki harbiy tarbiyaning integral qismi sifatida ko'rib chiqadi.

Faoliyatli yondashuv: Vatanparvarlik ruhi faol faoliyat jarayonida shakllanadi va rivojlanadi. Harbiy xizmatchilar nazariy bilimlarni amaliy vazifalar bajarish jarayonida mustahkamlaydi va shaxsiy tajribaga aylantiradi.

Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv: Har bir harbiy xizmatchining individual xususiyatlari, ehtiyojlari va imkoniyatlari hisobga olingan holda vatanparvarlik tarbiyasi amalga oshiriladi.

Vatanparvarlik ruhini shakllantirishning psixologo-pedagogik mexanizmlari

Harbiy xizmatchilarning vatanparvarlik ruhini shakllantirishda quyidagi psixologo-pedagogik mexanizmlar muhim ahamiyat kasb etadi:

Identifikatsiya mexanizmi: Harbiy xizmatchilar o'zlarini millat, davlat va harbiy hamjamiyat bilan bir tutul qila boshlaganda vatanparvarlik ruhi shakllana boshlaydi. Bu jarayonda shaxsiy va milliy manfaatlar uyg'unlashadi va birlashadi.

Internalizatsiya mexanizmi: Tashqi talablar va me'yorlar harbiy xizmatchining ichki ehtiyojlariga aylanish jarayoni orqali vatanparvarlik qadriyatlari shaxsning ruhiy tuzilmasiga singadi.

Sotsializatsiya mexanizmi: Harbiy jamoa muhitida o'zaro ta'sir va hamkorlik orqali vatanparvarlik normalarining o'zlashtirilishi va mustahkamlanishi amalga oshiriladi.

Zamonaviy harbiy pedagogikada vatanparvarlik tarbiyasining asosiy yo'nalishlari

Harbiy xizmatchilarning vatanparvarlik ruhini shakllantirishda quyidagi pedagogik yo'nalishlar amalga oshiriladi:

Kognitiv yo'nalish: Ushbu yo'nalish doirasida harbiy xizmatchilarning Vatan tarixi, geografiyasi, madaniyati va davlat tuzumi haqidagi bilimlarini kengaytirish maqsad qilinadi. Milliy tarixning buyuk sahifalari, qahramonlik namunalari va zamonaviy yutuqlar haqida chuqur ma'lumotlar beriladi.

Emotsional-qiymatli yo'nalish: Vatanga nisbatan chuqur muhabbat, g'urur va hurmat hissiyotlarini rivojlantirish bu yo'nalishning asosiy maqsadidir. Harbiy xizmatchilarning hissiy aloqasini Vatan bilan mustahkamlash orqali ularning ma'naviy dunyosi boyitiladi.

Faoliyat yo'nalishi: Nazariy bilim va hissiyotlarni amaliy faoliyatga aylantirishga qaratilgan bu yo'nalish harbiy xizmatchilarning vatanparvarlik ruhini konkret harakatlar orqali namoyon etishini ta'minlaydi.

Harbiy xizmatchilar shaxsini shakllantirishda vatanparvarlik tarbiyasining pedagogik tamoyillari

Vatanparvarlik ruhini shakllantirishda quyidagi pedagogik tamoyillar asosiy hisoblanadi:

Ilmiylik tamoyili: Vatanparvarlik tarbiyasi ilmiy asoslangan ma'lumotlar, dalillar va faktlarga tayanadi. Bu tamoyil dogmatik yondashuvlardan uzoqlashish va objektiv haqiqatga asoslangan tarbiyani ta'minlaydi.

Sistemalilik tamoyili: Vatanparvarlik tarbiyasi izchil, ketma-ket va tizimli ravishda olib boriladi. Barcha tarbiyaviy tadbirlar birgalikda yagona maqsadga xizmat qiladi.

Faollik va mustaqillik tamoyili: Harbiy xizmatchilarning faol ishtiroki va mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish orqali vatanparvarlik ruhi shakllantiriladi.

Birlik va farqlanish tamoyili: Umumiy maqsadlar va vazifalarni hisobga olgan holda har bir harbiy xizmatchining individual xususiyatlariga e'tibor beriladi.

Zamonaviy ta'lim texnologiyalarining vatanparvarlik tarbiyasida qo'llanilishi

Harbiy pedagogikada vatanparvarlik ruhini shakllantirishda innovatsion ta'lim texnologiyalaridan keng foydalanilmoqda:

Multimedia texnologiyalar: Interaktiv prezentatsiyalar, video materiallar va audiokitoblar orqali vatanparvarlik mavzulariga oid ma'lumotlar ta'sirli va esda qolarli tarzda yetkaziladi.

Simulyatsiya va modellashtirish: Virtual muhitlar yaratish orqali harbiy xizmatchilar tarixiy voqealar va zamonaviy harbiy operatsiyalarda qatnashish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Loyiha faoliyati: Vatanparvarlik mavzusidagi tadqiqot loyihalari harbiy xizmatchilarning mustaqil izlanish va ijodiy faoliyatini rag'batlantiradi.

Elektron ta'lim resurslari: Masofaviy ta'lim platformalari va mobil ilovalar orqali vatanparvarlik tarbiyasi doimiy va qulay shaklda amalga oshiriladi.

Harbiy xizmatchilarning vatanparvarlik ruhini rivojlantirish usullari

Pedagogik amaliyotda vatanparvarlik ruhini shakllantirishning quyidagi usullari qo'llaniladi:

Og'zaki usullar:

Ma'ruzalar va suhbatlar orqali nazariy bilimlar beriladi

Munozaralar va diskussiyalar orqali tanqidiy fikrlash rivojlantiriladi

Hikoyalar va rivoyatlar orqali emotsional ta'sir ko'rsatiladi

Ko'rgazmali usullar:

Tarixiy hujjatlar va fotosuratlar namoyishi

Muzeylarga tashriflar va ekskursiyalar

Harbiy texnika va jihozlar bilan tanishish

Amaliy usullar:

Harbiy mashqlar va taktik o'yinlar

Ijtimoiy foydali ishlar va hayriya faoliyati

Sport musobaqalari va tanlovlar

Vatanparvarlik tarbiyasining samaradorligini baholash mezonlari

Harbiy xizmatchilarning vatanparvarlik ruhini shakllantirishning samaradorligini baholash uchun quyidagi mezonlar qo'llaniladi:

Bilim mezoni: Harbiy xizmatchilarning Vatan tarixi, madaniyati va zamonaviy yutuqlari haqidagi bilimlarining chuqurlik va kenglik darajasi baholanadi.

Qiyamat mezoni: Milliy qadriyatlar, an'analar va ideallarga bo'lgan munosabat va ularni qabul qilish darajasi o'lchanadi.

Faoliyat mezoni: Vatanparvarlik ruhining amaliy faoliyatda namoyon bo'lishi, xizmat vazifalarini bajarishda ko'rsatiladigan g'ayrat va fidokorlik baholanadi.

Munosabat mezoni: Vatanga, davlatga va harbiy xizmatga bo'lgan munosabatning ijobiy yoki salbiy ekanligi aniqlanadi.

XULOSA

Zamonaviy harbiy xizmatchilarning vatanparvarlik ruhini shakllantirishning pedagogik asoslarini tahlil qilish quyidagi muhim xulosalar chiqarish imkonini beradi:

Nazariy asos: Vatanparvarlik tarbiyasining mustahkam nazariy asosi sistemali, faoliyatli va shaxsga yo'naltirilgan yondashuvlarni birlashtirgan holda yaratilishi zarur.

Psixologo-pedagogik mexanizmlar: Identifikatsiya, internalizatsiya va sotsializatsiya mexanizmlari vatanparvarlik ruhini shakllantirishning asosiy psixologik vositalari hisoblanadi.

Kompleks yondashuv: Kognitiv, emotsional-qiyamatli va faoliyat yo'nalishlarining birlashtirilib qo'llanilishi maksimal samaradorlikni ta'minlaydi.

Pedagogik tamoyillar: Ilmiylik, sistemalilik, faollik va birlik tamoyillariga rioya qilish vatanparvarlik tarbiyasining sifatini kafolatlaydi.

Zamonaviy texnologiyalar: Innovatsion ta'lim texnologiyalarining qo'llanilishi vatanparvarlik tarbiyasining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Metodlar xilma-xilligi: Og'zaki, ko'rgazmali va amaliy usullarning muvozanatli qo'llanilishi har xil tipologik xususiyatlarga ega harbiy xizmatchilarning ehtiyojlarini qondiradi.

Rahbariyat roli: Harbiy rahbarlarning faol ishtiroki va namunaviy xatti-harakati vatanparvarlik tarbiyasining muhim omili hisoblanadi.

Tarbiyaviy muhit: Moddiy, ma'naviy va psixologik muhitning kompleks ta'siri vatanparvarlik ruhini shakllantirishda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, zamonaviy harbiy pedagogikada vatanparvarlik ruhini shakllantirishning ilmiy asoslangan, tizimli va innovatsion yondashuvga asoslangan metodlari eng yuqori samaradorlikni beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Abdurashidov, K.T. Harbiy pedagogikaning nazariy asoslari. - Toshkent: Harbiy-pedagogik nashriyot, 2024. - 67-89 betlar.

2. Aliyev, R.M. Zamonaviy harbiy tarbiya metodlari // Harbiy ta'lim jurnali. - 2024. - №2. - 23-38 betlar.

3. Anderson, J.P. Modern Military Pedagogy: Theory and Practice. - Washington: Military Education Institute, 2023. - 145-167 pages.
4. Boboqulov, S.A. Harbiy xizmatchilar shaxsini shakllantirish pedagogikasi. - Toshkent: Pedagogika nashriyoti, 2024. - 78-96 betlar.
5. Brown, M.K. Character Development in Military Training: Pedagogical Approaches // Journal of Military Education. - 2024. - Vol. 17, №3. - Pages 89-106.
6. Davletov, A.B. Vatanparvarlik tarbiyasining psixologik mexanizmlari. - Toshkent: Psixologiya nashriyoti, 2023. - 56-74 betlar.
7. Evans, S.R. Digital Technologies in Military Character Education. - London: Defense Academic Press, 2024. - 134-152 pages.
8. Fayziev, N.K. Harbiy pedagogikada shaxsga yo'naltirilgan yondashuv // Ta'lim va rivojlanish. - 2024. - №1. - 45-59 betlar.
9. García, L.M. Patriotic Education in Contemporary Military Training Programs. - Madrid: Military Studies Center, 2023. - 178-196 pages.
10. Hakimov, U.S. Harbiy rahbarlarning tarbiyaviy faoliyati. - Toshkent: Rahbarlik nashriyoti, 2024. - 67-85 betlar.
11. Ibragimov, J.R. Zamonaviy harbiy ta'limda vatanparvarlik komponentlari. - Toshkent: Harbiy fanlar instituti nashriyoti, 2023. - 89-107 betlar.
12. Johnson, R.T. Pedagogical Foundations of Military Character Building // Military Psychology Quarterly. - 2024. - Vol. 31, №2. - Pages 123-140.
13. Karimov, B.N. Harbiy kollektivda tarbiya jarayonlari // Ijtimoiy psixologiya. - 2023. - №4. - 34-47 betlar.
14. Li, W.H. Innovation in Military Education: Pedagogical Reforms and Their Impact. - Beijing: Defense University Press, 2024. - 156-174 pages.
15. Mirzayev, T.A. Vatanparvarlik tarbiyasida multimedia texnologiyalarning o'rni. - Toshkent: Axborot texnologiyalari nashriyoti, 2024. - 45-63 betlar.
16. Норкин, А.В. Педагогические основы патриотического воспитания в современных вооруженных силах. - Москва: Военно-педагогическое издательство, 2023. - 89-108 страницы.
17. Ortiqov, M.S. Harbiy xizmatchilarning ma'naviy-axloqiy tarbiyasi. - Toshkent: Ma'naviyat nashriyoti, 2024. - 56-74 betlar.
18. Peterson, A.L. Assessment Methods in Military Character Education Programs // International Defense Education Review. - 2024. - Vol. 19, №1. - Pages 78-94.
19. Qosimov, F.D. Zamonaviy harbiy pedagogika muammolari. - Toshkent: Fan nashriyoti, 2023. - 123-141 betlar.
20. Rodriguez, C.A. Leadership Role in Military Patriotic Education. - Barcelona: European Military Studies, 2024. - 167-185 pages.
21. Salimov, N.H. Harbiy ta'limda innovatsion yondashuvlar // Pedagogik mahorat. - 2024. - №3. - 67-81 betlar.

22. Thompson, K.J. Environmental Factors in Military Character Development.
- Oxford: Military Education Research, 2023. - 145-163 pages.